

Opetusalan eettisen neuvottelukunnan kannanotto 3.11.2010

Koulun kansalaiskasvatus ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kotoutuminen

Kasvatus täysivaltaiseen kansalaisuuteen on vaativa tehtävä moniarvoisen ja monitaustaisen yhteiskunnan kouluille ja etenkin peruskoululle. Etenkin maahanmuuttajataustaisten oppilaiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan on tuettava. Koska koulut ovat perheiden ohella avainasemassa kasvatusvastuun kantamisessa, opetusohjelmaa ja opetuksen sisältöjä on kehitettävä vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan vaatimuksia.

Oikeudenmukainen yhteiskunta takaa kansalaistensa yhdenvertaisuuden eli varmistaa, että jokaisella sen jäsenenellä on kansalaisena samat oikeudet ja velvollisuudet. Jokaisella yhteiskunnan jäsenenellä tulee myös olla todellinen ja reilu mahdollisuus kehittää inhimillisiä kykyjä ja toimintatapoja sekä elää hyvää ja onnellista elämää.

Oikeudenmukainen yhteiskunta on tasa-arvoinen mutta myös suvaitsevainen ja moniarvoinen. Siinä toteutuu mahdollisimman laaja omantunnonvapaus. Kansalaisten tulee saada toteuttaa omaa vakaumustaan ja elämäntapaansa sekä kiinnittyä niitä edustaviin yhteisöihin, ellei vapauden rajoittamiseen ole pakottavaa intressiä, joka liittyy järjestyksen säilymiseen ja täysivaltaiseen kansalaisuuteen.

Koulun on opetettava kaikille oppilailleen taustasta ja vakaumuksesta riippumatta kaikkia niitä tietoja ja taitoja, joita he tarvitsevat täysivaltaisina kansalaisina toimimiseen. Kulttuurisella identiteetillä tai katsomuksella ei voida perustella oppilaan jättämistä olennaisten kansalaistaitojen opetuksen ulkopuolelle esimerkiksi sukupuolen perusteella.

Kaikissa kouluaineissa, mutta erityisesti historiassa ja yhteiskuntaopissa, kielissä ja kirjallisuudessa sekä katsomusaineissa, on vahvistettava oppilaiden itsenäistä ja kriittistä ajattelua, vastuuta toisista ihmisistä ja yhteisistä asioista, erilaisen kunnioitusta mutta myös yhteistä kokemusta kansankunnan jäsenyydestä.

Opetuksen joustava eriyttäminen vakaumuksen perusteella voidaan hyväksyä silloin, kun se sopii yhteen yhtäläisten kansalaisoikeuksien ja -velvollisuuksien kanssa. Voimassa oleva uskonnonvapauslaki edellyttää, että eriytettyä opetusta oman vakaumuksen pohjalta tarjotaan katsomusaineissa (uskonto, elämäntutkimus). Eriytettyä opetusta voi sisältyä myös musiikki-, taide- ja liikuntakasvatukseen, mutta vakaumus ei oikeuta jättämään ketään pois olennaisten kansalaistaitojen oppimisesta.

Opetussuunnitelmaa uudistettaessa on otettava huomioon, että kaikki oppilaat tarvitsevat myös vakaumuksesta riippumattomasti etiikan ja kansalaistaidon sekä vertailevan uskontotiedon opetusta. On tarkoituksenmukaisuuskysymys, onko näitä tavoitteita varten oltava omat oppiaineet vai voidaanko tavoitteet saavuttaa eri oppiaineiden opetuksen yhteydessä. Jokaisen opettajan velvollisuuksiin kuuluu oppilaiden itsenäisen ajattelun, suvaitsevaisuuden ja eettisen vastuuntunnon kehittäminen. Opettajien tietoa eri kulttuureista ja vakaumuksista on lisättävä.

Historian ja yhteiskuntaopin oppisisältöjen tulee olla mielekkäitä myös maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja heidän kotoutumisensa kannalta. On rakennettava yhteistä kokemusta kansakuntana, mutta samalla otettava huomioon ne yhä kirjavimmat taustat, joiden kautta yhteiseen kansakuntaan integroidutaan. Maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin säilymistä on tuettava samalla, kun on vahvistettava niiden kielellisten ja kulttuuristen valmiuksien kehitystä, joita oppilaat tarvitsevat Suomessa.

Koulun on kehitettävä sellaisia käytäntöjä, joiden kautta valtaväestöön kuuluvat ja maahanmuuttajataustaiset kohtaavat toisiaan ja voivat rakentaa keskinäiseen kunnioitukseen ja vuoropuheluun perustuvaa ymmärrystä. Kodin ja koulun yhteistyömuotoja on kehitettävä monipuolisesti ja siten, että eri kulttuureista tulevat äidit, isät ja perheenjäsenet voivat osallistua siihen aktiivisina osapuolina ja vastuunkantajina.